FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT ELEANOR SHARPSTON

fremsat den 24. april 2008 [1]

1. Denne anmodning om præjudiciel afgørelse fra Amtsgericht Flensburg, Tyskland, rejser tvivl om foreneligheden af en tysk lovvalgsregel med forbuddet mod forskelsbehandling og unionsborgeres rettigheder i EF-traktaten. I henhold til den omhandlede regel fastsættes efternavnet på en person, som kun har tysk statsborgerskab, udelukkende efter tysk lov. Selv om den pågældende er født og har sædvanligt opholdssted i en anden medlemsstat (i dette tilfælde Danmark), hvis lov finder anvendelse på ham i henhold til dens egne lovvalgsbestemmelser, kan hans efternavn, der er fastlagt og registreret dér i overensstemmelse med den pågældende lov, ikke registreres i Tyskland, medmindre det også er i overensstemmelse med tyske materielle bestemmelser.

Retsforskrifter

Traktatens bestemmelser

2. Artikel 12, stk. 1, EF bestemmer:

»Inden for denne traktats anvendelsesområde og med forbehold af dennes særlige bestemmelser er al forskelsbehandling, der udøves på grund af nationalitet, forbudt.«

3. Artikel 17 EF er affattet således:

»1. Der indføres et unionsborgerskab. Unionsborgerskab har enhver, der er statsborger i en medlemsstat. Unionsborgerskab er et supplement til det nationale statsborgerskab og træder ikke i stedet for dette.

2. Unionsborgerne har de rettigheder og er underkastet de pligter, der er indeholdt i denne traktat.«

4. Artikel 18, stk. 1, EF har følgende ordlyd:

»Enhver unionsborger har ret til at færdes og opholde sig frit på medlemsstaternes område med de begrænsninger og på de betingelser,

1 — Originalsprog: engelsk.

der er fastsat i denne traktat og i gennemførelsesbestemmelserne hertil.«

5. I henhold til artikel 65 EF [sammenholdt med artikel 61, litra c), og artikel 67 EF], kan fællesskabslovgiver vedtage »foranstaltninger vedrørende samarbejde om civilretlige spørgsmål med grænseoverskridende virkninger«, herunder foranstaltninger med henblik på »b) fremme af foreneligheden mellem medlemsstaternes gældende regler om lovvalg og konflikter om stedlig kompetence«. Endnu er ingen foranstaltninger af denne type blevet vedtaget vedrørende fastsættelse af navne [2].

Materielle bestemmelser om fastsættelse af efternavne

6. I punkt 5-22 i forslaget til afgørelse i García Avello-sagen [3] gav generaladvokat Jacobs et resumé af de regler for fastsættelse af efternavne, der var gældende på det omhandlede tidspunkt (2003). Der er sket en udvikling siden da, og i flere medlemsstater tillader de materielle bestemmelser nu flere valg end tidligere. Det er imidlertid tilstrækkeligt at bemærke, at på dette udviklingstrin er der en betydelig forskel, ikke alene med hensyn til hvorledes efternavne fastsættes, men også med hensyn til den lovbestemte valgfrihed. Navnlig er sammensatte efternavne (der kombinerer begge forældres efternavne) forbudt i nogle medlemsstater, men tilladt i andre og normen i atter andre.

Lovvalgsregler vedrørende fastsættelse af efternavne

7. Med henblik på afgørelsen af lovvalget ved fastsættelsen af en persons efternavn, hvor der er tilknytning til mere end ét retssystem, henviser visse retssystemer til lovgivningen i personens bopælsland [4], selv om det lader til at være mere almindeligt at henvise til lovgiv-

2 — I øjeblikket vedtages foranstaltninger i henhold til artikel 65 EF, »i det omfang de er nødvendige for det indre markeds funktion«. Denne begrænsning forekommer ikke længere i artikel 81 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, som skal erstatte artikel 65 EF, og som indeholder særlige foranstaltninger vedrørende familieret med grænseoverskridende virkninger.

3 — Dom af 2.10.2003, sag C-148/02, Sml. I, s. 11613.

4 — Blandt medlemsstaterne anvender Danmark, Finland og Litauen bopælskriteriet (dvs. sædvanligt opholdssted, og ikke begrebet domicil, som det anvendes i common law), mens græsk lovgivning i nogle tilfælde henviser til lovgivningen på forældrenes sidste fælles opholdssted.

ningen i den stat, hvor den pågældende er statsborger [5]. Denne ordning er for flere medlemsstaters vedkommende fastsat i internationale aftaler inden for rammerne af CIEC (Den Internationale Kommission for Personregistrering), en mellemstatslig organisation, hvis medlemmer omfatter 13 medlemsstater, og hvor yderligere tre medlemsstater har observatørstatus. Tyskland er medlem af CIEC. Danmark er hverken medlem eller observatør.

8. Flere CIEC-konventioner [6] vedrører navne, men ingen af dem er blevet ratificeret af mere end syv medlemsstater. Det bestemmes eksempelvis, at en persons navn principielt fastsættes i overensstemmelse med lovgivningen i den stat, hvor han eller hun er statsborger, og at de kontraherende stater ikke giver tilladelse til navneændringer for statsborgere i en anden kontraherende stat, medmindre de også er statsborgere i den førstnævnte stat, men om nødvendigt udsteder certifikat på forskellige efternavne. I henhold til en nyere konvention [7], der endnu ikke er trådt i kraft, anerkendes det efternavn, der er tildelt i den stat, hvor barnet er født, hvis det er statsborger i mere end én kontraherende stat, i de andre kontraherende stater, men det samme gælder for et efternavn tildelt på anmodning af forældrene i en anden kontraherende stat, hvor barnet er statsborger.

5 — Dette synes at være tilfældet for størstedelen af de resterende medlemsstater. Irland og Det Forenede Kongerige har imidlertid ikke nogen særlige lovvalgsregel — i praksis er deres nationale bestemmelser tilstrækkeligt fleksible til at give plads til navne, der er fastlagt i overensstemmelse med et hvilket som helst retssystem.

6 — CIEC-konvention nr. 4 om ændring af efter- og fornavne af 4.9.1958, nr. 19, om den lov, der finder anvendelse på efternavne og fornavne af 5.9.1980, og nr. 21, om udstedelse af certifikat på forskellige efternavne af 8.9.1982.

7 — CIEC-konvention nr. 31 om anerkendelse af efternavne af 16.9.2005.

Instrumenter vedrørende barnets rettigheder

9. Artikel 3, stk. 1, I FN's konvention om barnets rettigheder [8] bestemmer: »I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for social velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række.« Den samme bestemmelse findes i det væsentlige i artikel 24, stk. 2, i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder [9].

10. Artikel 7, stk. 1, i konventionen om barnets rettigheder bestemmer bl.a., at et barn skal »registreres umiddelbart efter fødslen og skal fra fødslen have ret til et navn«. Den samme bestemmelse findes i det væsentlige i artikel 24, stk. 2, i den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder [10].

8 — Af 20.11.1989, ratificeret af alle medlemsstaterne.

9 — EFT 2000 C 364, s. 1 (af nyere dato, i EFT 2007 C 303, s. 1).

10 — Af 16.12.1966, ligeledes ratificeret af alle medlemsstaterne.

Relevante nationale bestemmelser

11. I henhold til danske internationale privatretlige regler reguleres alle spørgsmål vedrørende fastsættelse af en persons efternavn af lovgivningen, der gælder i den pågældende persons bopælsstat (dvs. sædvanligt opholdssted) således som defineret i dansk ret. Når der skal fastsættes et efternavn for en person, der har sit sædvanlige opholdssted i Danmark, finder dansk ret således anvendelse.

12. På tidspunktet for de faktiske omstændigheder var fastsættelsen af efternavne i Danmark reguleret ved §§ 1-9 i lov nr. 193 af 29. april 1981 (lov om personnavne) [11].

13. Den nævnte lovs § 1 bestemte, at hvis forældrene anvender et enkelt efternavn, er det det navn, der tildeles barnet. Hvis forældrene ikke har samme efternavn, kan det ene eller det andet af forældrenes navne vælges. § 9 gjorde det imidlertid også muligt at foretage en administrativ ændring af efternavnet, således at det sammensættes af begge forældres efternavne forbundet med en bindestreg.

14. Alternativt (og hyppigt), kan, når barnet har den ene forælders efternavn, den anden forælders efternavn anvendes som et »mellemnavn«. De to efternavne kombineres således (uden en bindestreg). I henhold til 1981-loven kunne kun det andet led (efternavnet) i det kombinerede navn i så fald gives videre til den følgende generation.

15. I Tyskland bestemmer artikel 10, stk. 1, i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (lov om ikrafttrædelse af Bürgerliches Gesetzbuch, herefter »EGBGB«), at fastsættelsen af en persons navn er undergivet lovgivningen i den stat, hvor den pågældende er statsborger. Ifølge artikel 10, stk. 3, kan et barns efternavn kun fastsættes efter lovgivningen i en anden stat, såfremt den ene forælder (eller en anden, som tildeler navnet) er statsborger i denne anden stat. Tysk lov kan imidlertid finde anvendelse, når ingen af forældrene har tysk statsborgerskab, men mindst en af dem er bosiddende i Tyskland.

16. Når barnets forældre anvender ét efternavn [12], er det i henhold til § 1616 i Bürgerliches Gesetzbuch (civil lovbog, herefter

11 — Efterfølgende erstattet med virkning fra den 1.4.2006 af lov nr. 524 af 24.6.2005 (navnelov), som giver flere valgmuligheder.

12 — I henhold til § 1355 kan det kun være det efternavn, som i forvejen bæres af én af ægtefællerne, og ikke en kombination heraf.

»BGB«) det navn, der tildeles barnet ligesom i Danmark. § 1617 bestemmer:

»(1) For det tilfælde, at forældrene ikke har et fælles giftenavn, men har fælles forældremyndighed over barnet, skal de ved indgivelse af erklæring til personregisterføreren bestemme, at enten faderens eller moderens efternavn på tidspunktet for indgivelsen af erklæringen skal tildeles barnet ved fødslen. […] Forældrenes valg finder også anvendelse på deres efterfølgende børn.

(2) Såfremt forældrene ikke har fremsat denne erklæring inden for en måned efter barnets fødsel, skal Familiengericht [13] overføre retten til at træffe beslutning om barnets navn til den ene forælder. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse. Retten kan fastsætte en tidsfrist for udøvelsen af denne ret. Hvis retten til at vælge et barns efternavn ikke er udøvet inden udløbet af denne frist, får barnet den forælders efternavn, til hvem retten blev overført.

(3) Når et barn fødes uden for Tysklands område, skal Familiengericht ikke overføre retten til at træffe beslutning om barnets navn i overensstemmelse med stk. 2, medmindre en af forældrene eller barnet anmoder herom, eller medmindre det er nødvendigt at fastsætte barnets efternavn i et tysk registrerings- eller identitetsbevis.«

17. § 1617, stk. 1, udelukker således muligheden for at kombinere begge forældres efternavne til et nyt sammensat navn. Den udelukker imidlertid ikke videreførelsen af et sammensat navn, der allerede bæres af en af forældrene [14].

Domstolens praksis

18. Spørgsmål vedrørende fastsættelse af efternavne opstår ikke ofte i relation til fællesskabsretten. Der har dog været to forelæggelser for Domstolen på dette område — Konstantinidis-sagen [15] og García Avello-sagen [16] — og en tidligere forelæggelse i den foreliggende sag [17].

13 — Betegnelse for Amtsgericht som familieret.

14 — Bundesverfassungsgericht (forfatningsdomstolen) har fastslået, at § 1616 og § 1617 ikke er forfatningsstridige, for så vidt som de udelukker, at et barn kan have et sammensat efternavn, der kombinerer begge forældres efternavne (dom af 30.1.2002, 1 BvL 23/96, BVerfGE 104, s. 373).

15 — Dom af 30.3.1993, sag C-168/91, Sml. I, s. 1191.

16 — Jf. fodnote 3.

17 — Dom af 27.4.2006, sag C-96/04, Standesamt Stadt Niebüll, Sml. I, s. 3561 (jf. nedenfor, punkt 21-29).

19. I Konstantinidis-dommen fastslog Domstolen, at det var i strid med forbuddet mod forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet, at en græsk statsborger bliver tvunget til ved udøvelsen af sit erhverv at anvende en sådan skrivemåde for sit navn, at udtalen bliver ændret, og den heraf følgende forvanskning udsætter vedkommende for fare for, at hans potentielle kunder forveksler ham med en anden person.

20. I García Avello-dommen fastslog Domstolen, at artikel 12 EF og 17 EF er til hinder for, at en belgisk forvaltningsmyndighed afviser en ansøgning om navneændring for mindreårige børn, der er bosat i Belgien og både har belgisk og spansk statsborgerskab, til det navn, de ville have i henhold til spansk ret og traditioner.

Faktiske omstændigheder og sagens forløb

21. Barnet Leonhard Matthias blev født i Danmark i 1998. Forældrene er Stefan Grunkin og Dorothee Paul. Barnet og forældrene er tyske statsborgere (fødsel i Danmark giver ikke automatisk dansk statsborgerskab). Siden fødslen har han hovedsageligt boet i Danmark, hvor hans forældre oprindeligt boede sammen. I nogle måneder i 2001-2002 boede han sammen med dem i Niebüll, Tyskland. Siden da har han hovedsageligt boet hos sin moder i Tønder, Danmark, men opholder sig regelmæssigt hos sin fader i Niebüll, ca. 20 km derfra.

22. Leonhard Matthias' fødsel blev registreret i Danmark med efternavnet »Paul« og »Grunkin« som et mellemnavn. Nogle måneder senere blev efternavnet på hans forældres anmodning ændret til »Grunkin-Paul« ved et navnebevis udstedt i henhold til dansk ret, og en fødselsattest med angivelse af efternavnet blev udstedt. [18] Dette var muligt, fordi barnet var bosiddende i Danmark som omhandlet i de danske bestemmelser om international privatret, således at de danske materielle bestemmelser fandt anvendelse på fastsættelsen af hans efternavn.

23. Forældrene har ønsket at registrere ham hos de tyske myndigheder i Niebüll under efternavnet »Grunkin-Paul«, der blev givet ham i Danmark. I overensstemmelse med den tyske lovgivning som beskrevet ovenfor [19] nægtede disse myndigheder at anerkende dette navn, idet de fastslog, at det valgte efternavn skal være enten »Grunkin« eller »Paul«.

18 — Ifølge Stefan Grunkin havde forældrene oprindelig angivet Leonhard Matthias' efternavn som »Grunkin-Paul«, og ændringen blev foretaget for at bringe hans fødselsattest i overensstemmelse med den erklæring. Følgelig ville begge forældres navne udgøre en del af barnets efternavn, og ingen af dem ville være et mellemnavn (jf. punkt 14 ovenfor) Uanset hvordan det helt nøjagtigt har forholdt sig, må udgangspunktet være, at valget af »Grunkin-Paul« var en mulighed for forældrene i henhold til dansk ret.

19 — Punkt 15 og 16.

24. Forældrene har appelleret denne afgørelse til de tyske domstole, men deres appel blev forkastet i sidste instans i 2003.

25. I overensstemmelse med BGB's § 1617, stk. 2, har det kompetente Standesamt (registerkontor) nu indbragt sagen for Amtsgericht Niebüll, der som Familiengericht skal udpege den forælder, der har ret til at vælge barnets efternavn, eller hvis eget efternavn vil blive givet til barnet, hvis dette valg ikke træffes.

26. Den nævnte ret ønskede oplyst, om lovvalgsreglen i EGBGB's artikel 10 var lovlig, set i lyset af artikel 12 EF og 18 EF, for så vidt som den, hvad angår navneretten, alene baserer sig på en tilknytning til statsborgerskab. Den forelagde derfor Domstolen et spørgsmål vedrørende fortolkningen af EF-traktaten med henblik på en afgørelse af, om EGBGB's artikel 10 er forenelig med EF-traktaten [20].

27. Under retsforhandlingerne ved Domstolen opstod der tvivl om, hvorvidt den præjudicielle forelæggelse kunne realitetsbehandles, idet den forelæggende ret syntes at udøve administrative snarere end judicielle beføjelser.

28. I generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse af 30. juni 2005 anerkendte han denne tvivl, men fandt, at Domstolen ikke desto mindre skulle besvare det forelagte spørgsmål [21]. Han var af den opfattelse, at situationen var omfattet af fællesskabsrettens anvendelsesområde, og at det, selv om der ikke var tale om forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, var »fuldstændigt uforeneligt med status og rettigheder for en unionsborger […] at kræve, at de bærer forskellige navne i henhold til lovgivningen i forskellige medlemsstater« [22].

29. Ved dom af 27. april 2006 fastslog Domstolen, at den ikke havde kompetence til at besvare det forelagte spørgsmål, fordi den forelæggende ret ikke kunne anses for at udøve en judiciel funktion.

30. Den 30. april 2006 ansøgte forældrene atter om at få deres søn registreret ved Standesamt med efternavnet Grunkin-Paul som det navn, hvorunder han var registreret i Danmark. Standesamt afviste atter registreringen, fordi den ikke var mulig i henhold til tysk ret.

31. I henhold til tyske procesregler behandles forældrenes appel af det nye afslag af en anden Amtsgericht, nemlig Amtsgericht Flensburg. Sidstnævnte ret bemærker, at den i henhold til tysk ret er udelukket fra at pålægge personre-

20 — Standesamt Stadt Niebüll-dommen, nævnt ovenfor i fodnote 17.

21 — Punkt 30-44 i generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse.

22 — Punkt 45-56.

gisterføreren at registrere et sammensat efternavn, men at den nærer samme tvivl som Amtsgericht Niebüll.

32. Amtsgericht Flensburg har derfor forelagt følgende præjudicielle spørgsmål:

»Kan man i lyset af forbuddet mod forskelsbehandling i artikel 12 EF, henholdsvis den frie bevægelighed, som enhver unionsborger er sikret ved artikel 18 EF, opretholde den tyske lovvalgsregel i EGBGB's artikel 10, for så vidt som den, hvad angår navneretten, alene baserer sig på en tilknytning i form af statsborgerskab?«

33. Der er indgivet skriftlige indlæg af Stefan Grunkin, den belgiske, den franske, den tyske, den græske, den litauiske, den nederlandske, den polske og den spanske regering samt af Kommissionen. Den tyske, den græske, den litauiske og den spanske regering samt Kommissionen var repræsenteret under retsmødet.

Formaliteten

34. Antagelsen af den foreliggende præjudicielle forelæggelse til realitetsbehandling bestrides ikke formelt, selv om den belgiske regering ønsker oplyst, (a) om den forelæggende ret er kompetent til at pålægge registrering af et sammensat efternavn, især eftersom der i en tidligere retssag var opnået en endelig konklusion, og (b) om nærværende sag er af reel karakter.

35. Denne tvivl deles imidlertid ikke af den tyske regering, som temmelig detaljeret har forklaret, hvorledes den foreliggende hovedsag i henhold til tysk lovgivning både kan realitetsbehandles og har karakter af et reelt tvistemål. Leonhard Matthias' forældre har grundlæggende anlagt sag (hvilket ikke er udelukket ved afgørelsen i deres tidligere sagsanlæg i 2003) mod personregisterføreren med påstand om, at han registrerer barnets efternavn som »Grunkin-Paul«. Med henblik på at afgøre, om denne påstand kan efterkommes — i hvilken sammenhæng den forelæggende ret klart udøver en judiciel beføjelse — er det nødvendigt for retten med en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af fællesskabsretten.

36. På denne baggrund finder jeg det unødvendigt, at Domstolen går ind i en nærmere undersøgelse af, hvorvidt nærværende præjudicielle anmodning kan antages til realitetsbehandling.

Realiteten

Indledende betragtninger

37. International privatret er, uanset hvad navnet måtte tyde på, ikke en folkeretlig bestemmelse. Det er et led i hvert retssystems nationale bestemmelser. International privatret består af en mekanisme eller nærmere bestemt en række indbyrdes sammenhængende mekanismer til bestemmelse af, hvilke retsinstanser og andre myndigheder der har kompetence i situationer, hvor retsstillinger eller retsforhold har forbindelse til mere end et retssystem, hvilke materielle bestemmelser der finder anvendelse, og hvilken virkning eller anerkendelse der tillægges beslutninger eller retsakter, truffet eller fastsat i overensstemmelse med andre retssystemer.

38. Da de berørte retsstillinger og retsforhold pr. definition vedrører forskellige retskredse, indgår hvert retssystems maskineri nødvendigvis i samspil med de øvrige systemers maskineri. Undertiden griber tandhjulene ind i hinanden, somme tider støder de sammen. Når de griber ind i hinanden (hvilket er at foretrække), kan det være, fordi de berørte retssystemer har forenelige regler fra begyndelsen, fordi de har arbejdet sammen om at opnå forenelighed inden for rammerne af et organ som CIEC eller Haagerkonferencen om International Privatret [23], eller det kan (inden for Den Europæiske Union) være, fordi EF-lovgivningen har sikret forenelighed. Der er imidlertid stadig mange områder, hvor foreneligheden eller harmoniseringen er ufuldstændig.

39. Det samlede billede er således en kompliceret konstruktion med komplekse mekanismer, der indgår i et komplekst, men ikke altid harmonisk samspil. Enhver justering af én mekanisme kan påvirke en bred vifte af samspil. En ændring af ét retssystems internationale privatretlige regler vedrørende fastsættelse af navne kan have indvirkning på ikke alene den måde, hvorpå disse regler indgår i samspil med de tilsvarende regler i et andet system, men også på dets egne privatretlige bestemmelsers funktion på områder med tilknytning hertil, såsom personlig status og familieret (med heraf følgende ændringer i samspillet mellem disse regler og andre systemers regler) eller på de relevante materielle bestemmelser.

40. Det er derfor ikke så mærkeligt, at størstedelen af de medlemsstater, der har indgivet indlæg i den foreliggende sag, har opfordret Domstolen til at undgå at røre ved den pågældende tyske lovvalgsregel. En del af

23 — Som alle medlemsstaterne og Det Europæiske Fællesskab er medlemmer af (jf. Rådets afgørelse 2006/719/EF af 5.10.2006, EUT L 297, s. 1).

retslitteraturen har endvidere kritiseret Domstolens dom i García Avello-sagen og generaladvokat Jacobs' forslag til afgørelse i Standesamt Stadt Niebüll-sagen for, hvad der opfattes som en undladelse af at vurdere følgerne af den anvendte fremgangsmåde [24].

41. Dette er klart nok et område, hvor Domstolen skal træde varsomt og forsigtigt. Men at Domstolen skal træde varsomt, betyder ikke, at den skal frygte overhovedet at træde.

42. Som flere medlemsstater har påpeget, er dette et område, hvor Fællesskabet har beføjelse til at regulere — ligesom det på grundlag af artikel 61, litra c), EF og 67, stk. 1, EF allerede har reguleret kompetence og anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar [25], og påtænker at regulere lovvalgsreglerne i ægteskabssager [26].

43. På denne baggrund er det så meget desto mere rigtigt, som Domstolen anførte i García Avello-dommen [27], at »[s]elv om reglerne for personers navne på fællesskabsrettens nuværende udviklingstrin hører under medlemsstaternes kompetence, skal medlemsstaterne imidlertid overholde fællesskabsretten under udøvelsen af denne kompetence […], og herunder navnlig traktatens bestemmelser om den frihed, der tilkommer enhver unionsborger til at færdes og opholde sig på medlemsstaternes område«.

44. Domstolen kan følgelig ikke unddrage sig sin forpligtelse til at fortolke fællesskabsretten på en sådan måde, at den kan bistå nationale retter, såsom i nærværende sag Amtsgericht Flensburg, hvis opgave det er at tage stilling til, om særlige nationale regler reelt er i overensstemmelse med fællesskabsretten.

24 — Jf. f.eks. Mathias Audits kommentarer om García Avello-dommen i Recueil Dalloz 2004, s. 1476, punkt 20, og Thomas Ackermanns kommentarer i Common Market Law Review 2007, s. 141, særligt på s. 153, samt Dieter Henrichs kommentarer til forslaget til afgørelse i Standesamt Stadt Niebüll-sagen i Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts 2005, s. 422.

25 — I Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27.11.2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 (EUT L 338, s. 1).

26 — Kommissionens forslag (KOM(2006) 399 endelig af 17.7.2006) til Rådets forordning om ændring af forordning nr. 2201/2003 for så vidt angår kompetence og om indførelse af lovvalgsregler i ægteskabssager. I begrundelsen anføres, at »borgernes øgede mobilitet inden for Den Europæiske Union har resulteret i et stigende antal internationale ægteskaber, hvor ægtefællerne f.eks. har forskellig nationalitet, bor i forskellige medlemsstater eller bor i en medlemsstat, hvori den ene af dem eller begge ikke er statsborgere« — hvilket netop er baggrunden for nærværende sag.

27 — Præmis 25.

45. Det er utvivlsomt rigtigt, at det hele ville være mere enkelt, hvis der var vedtaget en EF-lovgivning til at behandle denne situation (eller hvis alle medlemsstaterne var medlemmer af CIEC og havde ratificeret alle dens konventioner). En lovgivningsmæssig eller konventionel løsning ville desuden være hensigtsmæssig på et sådant område. Drøftelserne forud for vedtagelsen af EF-lovgivning eller multilaterale aftaler er nødvendigvis længere, mere dybtgående og vidtrækkende, end hvad der kan opnås inden for rammerne af en præjudiciel forelæggelse for Domstolen. Og på baggrund af borgernes øgede mobilitet inden for Den Europæiske Unions område, som ikke blot er et indre marked, men et fælles område med frihed, sikkerhed og retfærdighed, er det klart, at interessekonflikter omfattende fastsættelsen og brugen af personnavne kan (og højst sandsynligt vil) opstå med øget hyppighed, medmindre der findes — og indtil der er fundet — en hensigtsmæssig løsning. En sådan løsning bør være fuldt og systematisk gennemtænkt, henset til alle dens virkninger for alle de omfattede retssystemer.

46. En sådan løsning er imidlertid endnu ikke på plads. På det nuværende udviklingstrin må Domstolen fortolke eksisterende fællesskabsret om borgernes ret til at færdes og opholde sig på medlemsstaternes område uden forskelsbehandling på grundlag af nationalitet — med henblik på den særlige situation, der er opstået i hovedsagen. Domstolen skal ikke i unødigt omfang udtale sig om medlemsstaternes kompetence i internationale privatretlige forhold. Samtidig må den heller ikke udvande eller svække begrebet unionsborger — den »grundlæggende status for medlemsstaternes statsborgere« [28] — eller fratage de af den status følgende rettigheder reel betydning.

47. Efter min opfattelse er det spørgsmål, der skal tages stilling til for at give den nationale ret mulighed for at nå frem til en afgørelse i den sag, der er indbragt for den, snævrere, end det umiddelbart kan forekomme.

48. For det første er den materielle tyske bestemmelse, hvorefter et barns efternavn skal være den ene forælders, uden mulighed for at kombinere begge forældres navne, ikke i sig selv bestridt. Ingen materielle fællesskabsretlige bestemmelser finder anvendelse på dette område (og der synes heller ikke at være noget retsgrundlag for at vedtage sådanne regler), og ingen national regel, der foreskriver eller forbyder en bestemt form for navn, synes i sig selv at kunne tilsidesætte borgernes ret til frihed for forskelsbehandling og fri bevægelighed og ophold. Problemet kan kun opstå, når en sådan regel for en given borger støder sammen med en anden medlemsstats regel.

28 — Dom af 20.9.2001, sag C-184/99, Grzelczyk, Sml. I, s. 6193, præmis 31. Formuleringen er blevet anvendt mange gange siden da, senest i dom af 11.12.2007, sag C-291/05, Eind, Sml. I, s. 10719, præmis 32.

49. Skønt den nationale rets spørgsmål for det andet er affattet således, at der spørges, om lovvalgsreglen i EGBGB's artikel 10 er forenelig med fællesskabsretten, behøver det efter min mening ikke at behandle gyldigheden af bestemmelsen som helhed, men kun gyldigheden af dens virkninger, sammenholdt med BGB's § 1617, for så vidt som den udelukker registreringen af et efternavn, der er lovligt fastlagt og allerede registreret i Danmark.

50. Følgelig er visse medlemsstaters indlæg for Domstolen, der med en vis heftighed påberåber sig statsborgerskabets overlegenhed over sædvanligt opholdssted som en tilknytningsfaktor i sager vedrørende personlig status (der er et mere stabilt og klart identificerbart kriterium), efter min mening ikke direkte relevante, hvor værdifulde de end måtte være. Domstolen behøver ikke og bør ikke træffe afgørelse mellem de to kriterier — ligesom den i García Avello-dommen ikke traf afgørelse mellem de belgiske og de spanske regler vedrørende fastsættelse af det efternavn, der tildeltes et barn [29]. Domstolens særlige rolle i dette tilfælde er snarere at vurdere ikke-anerkendelsen af et navn i forhold til fællesskabsretlige standarder.

51. Endelig finder jeg det vigtigt, at hovedsagen vedrører en situation, hvor efternavnet var fastsat og registreret ved fødslen i overensstemmelse med gældende dansk ret og ændret og registreret på ny kort efter fødslen i overensstemmelse med den samme gældende ret, *inden* der var foretaget anmodning om registrering hos de tyske myndigheder. Dette er derfor ikke en sag, der drejer sig om i medlemsstaten, hvor den pågældende har sit sædvanlige opholdssted, at ændre et navn fastsat i overensstemmelse med retten i den medlemsstat, hvor den pågældende har statsborgerskab. Den omstændighed, at det oprindeligt registrerede efternavn var *foreneligt med* de tyske regler, og at det reviderede efternavn ikke var det, betyder ikke, at det første efternavn var fastlagt *i henhold til* disse regler. Begge efternavne var fastlagt i henhold til de danske regler, og Leonhard Matthias' forældre var bemyndiget til at foretage ethvert valg, der var muligt i henhold til danske regler, mens de havde deres sædvanlige opholdssted i Danmark. Hvad de nu søger, er ikke registrering af et barn, som endnu ikke har fået tildelt et efternavn, men omskrivning i de tyske registre af et navn, der allerede bæres af barnet i overensstemmelse med retten på hans fødested og sædvanlige opholdssted. Mens Leonhard Matthias' navn i overensstemmelse med artikel 7, stk. 1, i konventionen om barnets rettigheder skulle registreres umiddelbart efter hans fødsel i Danmark, er det åbenbart ud fra ordlyden af BGB's § 1617, stk. 3, at der ikke forelå et automatisk krav om, at hans navn umiddelbart blev opført i et tysk registrerings- eller identitetsbevis.

52. Jeg vil derfor behandle sagen på det nævnte snævrere grundlag og for det første undersøge, om situationen er omfattet af fællesskabsrettens anvendelsesområde, og for det andet om den indebærer forskelsbehandling på grundlag af nationalitet eller

29 — Domstolen kommenterede ganske vist i den pågældende doms præmis 42 begrundelsen for de to systemer, og hvorledes systemerne syntes tilpasset hver sin begrundelse, men den drog ingen konklusion med hensyn til deres relative fordele.

indgreb i retten til fri bevægelighed og ophold, og for det tredje om en sådan forskelsbehandling eller indgreb, hvis de findes, kan begrundes.

Fællesskabsrettens anvendelighed

53. I forslaget til afgørelse i sagen Standesamt Stadt Niebüll [30] bemærkede generaladvokat Jacobs, at Domstolen i García Avello-dommen havde udtalt, at tilknytning til fællesskabsretten forelå i relation til de pågældende børn, »som er statsborgere i en medlemsstat og opholder sig lovligt på en anden medlemsstats område« [31], og generaladvokaten mente, at det samme fandt anvendelse i Leonhard Matthias' tilfælde.

54. Han henviste ligeledes til udtalelsen i Zhu og Chen-sagen [32] om, at situationen for en statsborger i en medlemsstat, som er født i en anden medlemsstat, men ikke har gjort brug af retten til fri bevægelighed, ikke kan sidestilles med en rent intern situation, hvor den pågældende statsborger ikke har påberåbt sig fællesskabsrettens bestemmelser om retten til fri bevægelighed og ophold. Domstolen anførte dernæst [33], at et barn kan nyde disse rettigheder, før den pågældende har opnået den alder, der kræves for retligt at være i stand til selv at udøve disse rettigheder.

55. Jeg mener, at situationen i hovedsagen er omfattet af fællesskabsrettens anvendelsesområde af tilsvarende, men mere nærliggende grunde.

56. For det første var Leonhard Matthias født og har sædvanligt opholdssted i én medlemsstat, mens han (kun) har statsborgerskab i en anden medlemsstat.

57. For det andet nyder Leonhard Matthias som unionsborger retten til fri bevægelighed og ophold i henhold til fællesskabsretten. Endvidere har han til forskel fra børnene i García Avello-sagen og Zhu og Chen-sagen udøvet og udøver stadig den ret ved skiftevis at være bosiddende i de to omhandlede medlemsstater og ved gentagne gange at bevæge sig mellem dem — sådan som han er tvunget til at gøre på grund af en familiesituation, som han ikke har kontrol over.

30 — Punkt 48 og 49.
31 — Dommens præmis 27.
32 — Dom af 19.10.2004, sag C-200/02, Sml. I, s. 9925, præmis 19.
33 — Præmis 20.

58. For det tredje er han undervejs stødt ind i en konflikt mellem en regel, der er pålagt ham af loven i én medlemsstat, og en mulighed, der blev lovligt udøvet af hans forældre på hans vegne i henhold til den anden medlemsstats lov.

59. En sådan situation er klart omfattet af fællesskabsrettens anvendelsesområde — både *ratione personae* og *ratione materiae* — i form af reglerne for en borgers udøvelse af retten til fri bevægelighed og retten til frihed for forskelsbehandling.

Er der tale om forskelsbehandling?

60. I forslaget til afgørelse i Standesamt Stadt Niebüll-sagen [34] bemærkede generaladvokat Jacobs, at i henhold til den omtvistede bestemmelse behandles alle personer med tysk statsborgerskab på samme måde, og alle personer, der er (eller hvis forældre er) statsborgere i mere end et land, behandles på anden måde, men helt uden forskelsbehandling på grundlag af deres nationalitet.

61. Ingen af de parter, der har indgivet indlæg i denne sag, er uenige i denne vurdering. Det er jeg heller ikke.

62. Reglen i EGBGB's artikel 10 *sondrer* ganske vist mellem personer alt efter nationalitet, men en sådan sondring er uundgåelig, når statsborgerskab fungerer som en forbindelse til et bestemt retssystem. Reglen *forskelsbehandler* derimod ikke på grundlag af nationalitet. Formålet med forbuddet mod en sådan forskelsbehandling er ikke at fjerne de sondringer, som nødvendigvis følger af at være statsborger i en medlemsstat og ikke i en anden (som klart opretholdes ved andet punktum i artikel 17, stk. 1, EF), men at udelukke *yderligere* forskelsbehandling, som er baseret på statsborgerskab, og som fungerer *til skade for* en unionsborger.

63. I henhold til den tyske regel behandles enhver unionsborger, som kun har ét statsborgerskab, i overensstemmelse med loven i den medlemsstat, hvor han eller hun er statsborger, hvorimod alle, der har mere end ét statsborgerskab, behandles anderledes (i overensstemmelse med García Avello-sagen [35]) end dem med ét statsborgerskab, men stadig i overensstemmelse med retten i de medlemsstater, hvor vedkommende er statsborger. Endvidere kan de tyske materielle bestemmelser finde anvendelse på enhver person af enhver nationalitet med sædvanligt opholdssted i Tyskland, som ønsker det, således at statsborgere fra andre medlemsstater, som er bosiddende i Tyskland, ikke

34 — Punkt 53.

35 — Præmis 32-35.

nægtes nogen fordel, der tilbydes tyske statsborgere.

64. Forbuddet mod forskelsbehandling — princippet om ligebehandling — er i fællesskabsretten ikke begrænset til spørgsmål om nationalitet. Det udtrykkes normalt som et generelt krav om, at ensartede situationer ikke behandles forskelligt, og at forskellige situationer ikke behandles ens, medmindre en sådan behandling er objektivt begrundet [36].

65. Selv om den omtvistede regel klart behandler alle situationer, hvor tilknytningsfaktoren til et retssystem er statsborgerskabet, ens, udvider den ikke denne ligebehandling til situationer, hvor tilknytningsfaktoren er sædvanligt opholdssted. Retsordenerne inden for Fællesskabet veksler mellem at henvise til det ene og det andet kriterium [37]. Man kan derfor spørge, om princippet om ligebehandling ikke kræver, at kriteriet om sædvanligt opholdssted, som anvendes i dansk lov, og kriteriet om statsborgerskab, som anvendes i tysk lov, har samme vægt.

66. Efter min mening må svaret være bekræftende. At svare anderledes ville være ensbetydende med at tage stilling til, hvilket kriterium der er »bedst« og bør vægtes højest. Dette er en opgave, der, hvis den skal løses, skal løses af EF-lovgivningen, ikke af Domstolen. Indtil der måtte foreligge en ensartet regel, tilkommer det medlemsstaterne at beslutte, hvilken tilknytningsfaktor de vil anvende ved fastsættelsen af, hvilken lov der finder anvendelse på et personnavn, forudsat de overholder fællesskabsretten, når de udøver denne kompetence.

67. Mens den blotte omstændighed at vælge at anvende statsborgerskab i stedet for sædvanligt opholdssted (eller omvendt) som en tilknytningsfaktor ikke i sig selv tilsidesætter fællesskabsrettens krav om ligebehandling, synes en afvisning af at anerkende virkningerne af foranstaltninger, som gælder i henhold til et andet retssystem, der anvender en anden tilknytningsfaktor, faktisk at tilsidesætte kravet om ligebehandling.

68. Et eksempel herpå kan være det forhold, at hvis Leonhard Matthias ikke var blevet født i Danmark, men i en medlemsstat, som anvendte (en stærk form for) jus soli (territo-

36 — Jf. García Avello-dommen, præmis 31 og den deri nævnte retspraksis. Domstolen er blevet kritiseret (jf. Ackermann-dommen, nævnt ovenfor i fodnote 24, s. 149) for i García Avello-dommen at have sidestillet det generelle, »aristoteliske«, begreb ligebehandling med det specifikke artikel 12 EF-forbud mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet. Uanset begrundelsen for denne kritik henviser jeg her til det generelle princip som et selvstændigt forhold.

37 — Forordning nr. 2201/2003 (nævnt ovenfor i fodnote 25, artikel 3) giver mulighed for et valg mellem de to kriterier, når der træffes afgørelse om kompetencen i forbindelse med afslutning af et ægteskab, og Kommissionens forslag til ændring af forordningen (nævnt ovenfor i fodnote 26, den foreslåede nye artikel 20a) giver mulighed for et valg ved fastsættelsen af den anvendelige lov.

rialprincippet) [38], kunne han have fået statsborgerskab i den pågældende medlemsstat, og tysk lov ville have anerkendt et navn, der var fastsat i overensstemmelse med medlemsstatens lov. Tyske statsborgere, der er født i en anden medlemsstat og registreret under et navn, der er fastlagt i overensstemmelse med loven i den pågældende stat som den stat, hvor de har deres sædvanlige opholdssted, behandles således forskelligt afhængigt af, om staten også tillader dem at erhverve statsborgerskab i den, et forhold, der ikke nødvendigvis er forbundet med det kriterium, den anvender, når den fastsætter lovvalg vedrørende navne.

69. Hvis en medlemsstats lovvalgsregel systematisk fører til afvisning af at anerkende et efternavn, der er givet en statsborger i den omhandlede medlemsstat i overensstemmelse med loven i den medlemsstat, hvor han er født og har sit sædvanlige opholdssted, udgør en sådan afvisning ikke forskelsbehandling på grundlag af nationalitet, som er forbudt ved artikel 12 EF. Den er imidlertid efter min mening i strid med det generelle princip om ligebehandling. Dette princip kræver, at, når en situation ikke er rent intern for en medlemsstat, men indebærer udøvelse af en ret sikret ved EF-traktaten, kan en forbindelse til en anden medlemsstats ret ikke behandles forskelligt, alt efter om den (i overensstemmelse med retten i den anden medlemsstat) er baseret på statsborgerskab eller sædvanligt opholdssted.

38 — F.eks. Irland — jf. Zhu og Chen-dommen, præmis 9.

70. En anden tilsidesættelse af det generelle princip kan ses i den omstændighed, at den tyske regel behandler forskellige situationer på *samme* måde for på den ene side tyske statsborgere, hvis navn *ikke tidligere* er registreret i en anden medlemsstat, og på den anden side dem, hvis navn *er* blevet registreret.

71. Men ligesom med forbuddet mod forskelsbehandling på grundlag af nationalitet udelukker princippet om ligebehandling ikke under alle omstændigheder alle forskelle. Det er således nødvendigt at undersøge, om der er gjort indgreb i Leonhard Matthias' ret til fri bevægelighed og ophold.

Er der tale om indgreb i den frie bevægelighed og/eller opholdsret?

72. I García Avello-dommen anførte Domstolen, at »en sådan situation med forskellige efternavne for de berørte kan give anledning til alvorlige ulemper såvel erhvervsmæssigt som privat, bl.a. som følge af vanskeligheder, der er forbundet med i en medlemsstat, hvori de er statsborgere, at være omfattet af retsvirkningerne af afgørelser eller dokumenter, der er udarbejdet i det navn, som

er anerkendt i en anden medlemsstat, som de ligeledes er statsborgere i« [39].

73. Sådanne ulemper bliver på ingen måde mindre ved, at en person kun er statsborger i en af de berørte medlemsstater. De følger i praksis ikke af det at have mere end et statsborgerskab, men af som unionsborger at bevæge sig mellem medlemsstaterne og skiftevis bo, studere, arbejde, søge ydelser, udføre administrative formaliteter, åbne bankkonti og udføre de mange andre dagligdagstransaktioner i hver af dem.

74. Disse praktiske vanskeligheder udgør efter generaladvokat Jacobs' mening i hans forslag til afgørelse i Standesamt Stadt Niebüll-sagen »en klar hindring af [Leonhard Matthias'] ret til som borger frit at bevæge og opholde sig på medlemsstaternes område« [40]. Jeg deler denne opfattelse.

75. Flere medlemsstater har imidlertid argumenteret for, at der ikke er noget i den pågældende lovvalgsregel eller dens anvendelse i nærværende tilfælde, som kan gøre det vanskeligere eller mindre attraktivt at udøve retten til fri bevægelighed og opholdsret [41].

Det stod åbent for Leonhard Matthias' forældre i Danmark at vælge et efternavn, som var fuldt forenelig med tysk lov, og et sådant navn ville reelt være blevet tildelt barnet, hvis de ikke bevidst havde truffet et andet valg. Forældre kan ikke afskrækkes fra at bevæge sig til en anden medlemsstat på grund af viden om, at de vil blive behandlet på samme måde, som hvis de ikke havde udøvet retten til at gøre det.

76. Den argumentation kan ikke i sig selv kritiseres — og det er formodentlig rigtigt, at der ikke findes nogen medlemsstat, hvor Leonhard Matthias' efternavn, hvis han var født der, skulle registreres i en form, der er uforenelig med de tyske materielle bestemmelser.

77. Jeg mener imidlertid ikke, at det argument kan tiltrædes. Spørgsmålet er ikke, om *forældre* kan blive afskrækket fra at udøve deres frie bevægelighed og opholdsret eller hindret i udøvelsen af disse rettigheder af regler, som kan finde anvendelse ved fastsættelsen af deres fødte eller ufødte børns efternavn. Spørgsmålet er, om et *barn,* hvis fødsel er blevet lovligt registreret under et bestemt

39 — Dommens præmis 36.

40 — Punkt 54 i forslaget til afgørelse.

41 — Jf. analogt f.eks. dom af 31.3.1993, sag C-19/92, Kraus, Sml. I, s. 1663, præmis 32, og af 9.9.2003, sag C-285/01, Burbaud, Sml. I, s. 8219, præmis 95.

navn i overensstemmelse med loven i den medlemsstat, hvor fødslen har fundet sted — og som ikke selv har udøvet noget valg med hensyn til registreringen — bliver udsat for ulemper eller vanskelige situationer, når han udøver *sin egen ret* som unionsborger [42], hvis den medlemsstat, hvor han er statsborger, afviser at anerkende det således registrerede navn.

78. Svaret må være, at det gør han. Der vil i alt fald være en uoverensstemmelse mellem hans fødselsattest og hans rejsedokumenter. For en, der som Leonhard Matthias fortsætter med hovedsagelig at bo i den medlemsstat, hvor han er født, og samtidig opretholder en stærk forbindelse til den medlemsstat, hvor han er statsborger, vil problemerne nødvendigvis øges. Efterhånden som han bliver ældre, vil han få forskellige dokumenter med det navn, der står på hans fødselsattest, men han kan også få andre dokumenter med det navn, der er anerkendt af den medlemsstat, hvor han er statsborger. Han studerer eventuelt og erhverver kvalifikationer i begge stater. Han bliver eventuelt registreret i socialforsikringsretlig sammenhæng i begge stater. Han kan rejse til en tredje medlemsstat og støde på administrative vanskeligheder, fordi han har et forskelligt navn i forskellige dokumenter. Og man kan ikke se bort fra, at både offentlige myndigheder og private organer i de senere år i stigende grad er blevet mistænksomme over for enhver situation, som synes at ligge ud over det normale, ofte med yderst ubehagelige konsekvenser for dem, der er under mistanke.

42 — Jf. dommene i sagerne Garcia Avello og Zhu og Chen, hvori Domstolen fremhævede børns rettigheder.

79. Jeg finder det således klart, at en afvisning fra den medlemsstat, hvor en person er statsborger, af at anerkende et navn, der lovligt er givet ham, nødvendigvis gør det betydeligt mere vanskeligt for ham at udøve sin ret som unionsborger til frit at bevæge sig og tage ophold på medlemsstaternes område. At Leonhard Matthias endnu ikke, som den franske regering har påpeget i nærværende sag, er blevet forhindret i eller afholdt fra at bevæge sig mellem Danmark og Tyskland, betyder ikke, at hans ret til at gøre det ikke er blevet indskrænket.

Kan der være en begrundelse?

80. Hvis den måde, hvorpå den tyske lov principielt finder anvendelse i en sag som Leonhard Matthias' — og jeg understreger atter, at hvad der er problemet, er afvisningen af at registrere det navn, der lovligt er givet ham i Danmark — både er uforenelig med kravet om ligebehandling og gør indgreb i en unionsborgers traktatrettigheder, kan der da være nogen begrundelse for den pågældende afvisning?

81. Mulige begrundelser kan opdeles i dem, der har systematisk karakter, som kan begrunde en automatisk afvisning af anerkendelse eller omskrivning, når visse kriterier er opfyldt, og dem, der er tættere relateret til

den individuelle situation, som kan begrunde afvisning fra sag til sag.

82. I den førstnævnte kategori har Tyskland påpeget fordelene ved ikke at tillade sammensatte efternavne, der kombinerer begge forældres efternavne (for så vidt som fremtidige generationer, hvis den praksis var tilladt, kunne få efternavne af en uhåndterlig længde [43], sammensat af allerede sammensatte navne) og kun benytte statsborgerskab som en tilknytningsfaktor ved fastsættelsen af lovvalget for en borgers navn (for så vidt som det er et mere stabilt og let identificerbart kriterium end sædvanligt opholdssted).

83. Som jeg allerede har anført, finder jeg det ikke nødvendigt eller hensigtsmæssigt at tage stilling til de relative fordele ved en anden materiel bestemmelse eller lovvalgsregel på dette område. Jeg er imidlertid af den opfattelse, at Tyskland under ingen omstændigheder kan påberåbe sig sådanne argumenter, eftersom tysk lov ikke fuldstændigt udelukker det ene eller det andet af forældrenes sammensatte efternavne for sine egne statsborgere (såfremt f.eks. navnet i henhold til EGBGB's artikel 10, stk. 3, fastsættes i overensstemmelse med den nationale lov for en forælder, som har et andet statsborgerskab) eller anvendelsen af sædvanligt opholdssted som en tilknytningsfaktor (atter i henhold til EGBGB's artikel 10, stk. 3, kan tysk lov anvendes, hvis en af forældrene er bosiddende i Tyskland, selv i mangel af tysk statsborgerskab [44]). At anerkende Leonhard Matthias' sammensatte efternavn, der lovligt er givet ham i den medlemsstat, hvor han er født og har sit sædvanlige opholdssted, synes således ikke at tilsidesætte nogen absolut bestemmelse i tysk ret [45].

84. Stadig i kategorien for begrundelser af systematisk karakter har den litauiske regering (som i andre henseender mener, at virkningen af de tyske regler ikke er i strid med fællesskabsretten) anført, at det ikke bør kræves, at nogen medlemsstat anerkender navne, der er givet dens statsborgere i overensstemmelse med udenlandsk lov, hvis navnene er uforenelige med strukturen i dens nationale sprog, der er en grundlæggende del af dens nationale arv. Litauiske efternavne antager forskellige former afhængigt af, om de bæres af en mand eller kvinde

43 — Det ser ud til, at det længste sammensatte efternavn, der er registreret i Det Forenede Kongerige er Temple-Nugent-Brydges-Chandos-Grenville, båret af Dukes of Buckingham og Chandos fra 1822 til 1889, da titlen bortfaldt — måske på grund af det uforholdsmæssigt lange efternavn. Det lykkes imidlertid for de fleste familier at undgå sådanne excesser.

44 — Det er interessant at bemærke en sag, som CIEC's generalsekretær henviste til på generalforsamlingen i Edinburgh den 15.9.2004. Den 16.2.2004 annullerede Tribunal Administratif i Luxembourg en afgørelse truffet af de luxembourgske myndigheder, som afviste at tillade barnet af et luxembourgsk par, der var bosiddende i Tyskland, at blive registreret i Luxembourg under moderens efternavn. Parret havde valgt det navn som deres eneste efternavn (jf. punkt 16 og fodnote 12 ovenfor), og barnet, der var født i Tyskland, blev registreret dér under det navn, alt sammen i overensstemmelse med tysk ret, som i henhold til dets egne valglovsregler kunne finde anvendelse som retten på bopælsstedet. Den luxembourgske ret fastslog, at en sådan situation ikke kunne anses for at være i strid med den offentlige orden i Luxembourg.

45 — Jf. præmis 44 i García Avello-dommen, hvor Domstolen understregede, at de belgiske myndigheders systematiske afslag på at indrømme ændring af et efternavn var klart uforholdsmæssigt, eftersom der var indrømmet undtagelser i andre sammenlignelige situationer.

og, hvis de bæres af en kvinde, alt efter om hun er gift eller ugift. Disse forskelle ligger i sprogets struktur, og fordrejede former er uacceptable i henhold til national politik.

85. Jeg mener ikke, at det er fornødent at tage stilling til dette argument inden for rammerne af nærværende sag. Intet tyder på, at et sammensat navn som »Grunkin-Paul« tilsidesætter grundlæggende værdier i det tyske sprog. Jeg bemærker imidlertid, at Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har understreget vigtigheden af nationale sprogbetragtninger på området for personnavne og har accepteret, at pålæggelsen af lingvistiske regler kan være berettiget [46].

86. Hvad angår omstændigheder, som kan begrunde en afvisning af anerkendelse eller omskrivning i en konkret sag, er der forskellige muligheder. Afvisning af at registrere et efternavn, som på en eller anden måde er latterligt eller krænkende, synes klart at kunne begrundes. Hvis national ret fuldstændig udelukker muligheden for, at søskende bærer forskellige efternavne, kan afvisning af at registrere et navn, som ville give anledning til en sådan situation, eventuelt begrundes. Det kan eventuelt også begrundes at afvise at anerkende et navn givet i overensstemmelse med loven i en anden medlemsstat, som barnet er tilknyttet ved fødsel og ikke ved statsborgerskab, såfremt fødselsstedet påvises at være blevet valgt alene med henblik på at omgå reglerne i den medlemsstat, hvor barnet er statsborger, uden at der foreligger en anden reel tilknytning til det sted [47].

87. I nærværende sag er der imidlertid intet der tyder på, at de to ovennævnte omstændigheder finder anvendelse. Det forekommer navnlig, at Leonhard Matthias' tilknytning til Danmark, hvor han har boet det meste af sit liv, og hvor det må forventes, at han har fået venner og slået rødder, er reel og stabil. I den forbindelse — og med hensyn til afvisning af under sammenlignelige omstændigheder at registrere et navn på grundlag af de særlige faktorer i hver enkelt sag — erindrer jeg om, at de tyske myndigheder og retter, ligesom i alle de øvrige medlemsstater, skal lade barnets tarv komme i første række [48]. Efter min opfattelse er det højst sandsynligt i Leonhard Matthias' interesse, da han nu nærmer sig sin 10 års fødselsdag, at det efternavn, han har båret næsten hele sit liv i den medlemsstat, som er hans sædvanlige og stabile opholds-

46 — Jf. Bulgakov mod Ukraine (No 59894/00, 11.9.2007), præmis 43 og den deri nævnte retspraksis.

47 — At acceptere en sådan begrundelse ville ganske vist indebære en vis spænding med Domstolens dom i Zhu og Chen-sagen, nævnt ovenfor i fodnote 32, i præmis 34 ff., hvor den forkastede et argument om, at det ikke var muligt at påberåbe sig statsborgerskab i en medlemsstat, der var opnået, fordi fødselsstedet bevidst var valgt med dette ene formål. Domstolens begrundelse var imidlertid baseret på medlemsstaternes ret til at fastlægge kriterierne for *erhvervelse* af statsborgerskab, og vedrørte ikke *anvendelsen* af statsborgerskab eller noget andet kriterium *som en tilknytningsfaktor* til privat internationalret. Jf. ligeledes dom af 7.7.1992, sag C-370/90, Singh, Sml. I, s. 4265, præmis 24 og den deri nævnte retspraksis.

48 — Jf. punkt 9 ovenfor.

sted, bliver anerkendt af myndighederne i den medlemsstat, hvor han er statsborger.

Afsluttende bemærkninger

88. Jeg er således nået til det synspunkt, at Domstolen skal fortolke fællesskabsretten vedrørende en borgers ret til frit at bevæge sig og tage ophold i Den Europæiske Union uden forskelsbehandling, således at Leonhard Matthias' efternavn, Grunkin-Paul, der er lovligt registreret i Danmark for mere end ni år siden, skal registreres i Tyskland.

89. I en præjudiciel procedure er Domstolens rolle som bekendt at give en fortolkning af fællesskabsretten, ikke at anvende denne ret på den faktiske situation i hovedsagen, og formålet med proceduren er at sikre ensartet fortolkning og anvendelse af fællesskabsretten i medlemsstaterne. Domstolen kan med andre ord ikke selv træffe afgørelse om den konkrete sag, der verserer for den forelæggende ret, men dens afgørelse vil være afgørende for udfaldet af den pågældende sag og andre sammenlignelige sager, som måtte blive anlagt ved andre nationale retter.

90. Det er med hensyn til det sidstnævnte aspekt, at jeg har understreget et behov for en vis forsigtighed i nærværende sag. Mens jeg fuldt ud deler generaladvokat Jacobs' synspunkt, at det er »fuldstændigt uforeneligt med status og rettigheder for en unionsborger — som med Domstolens ord »nemlig er den grundlæggende status for medlemsstaternes statsborgere« — at kræve, at de bærer forskellige navne i henhold til lovgivningen i forskellige medlemsstater« [49], erkender jeg desuden den udtalte bekymring for, at den skrøbelige bygning af internationale privatretlige regler vedrørende personlig status i Den Europæiske Union bliver kastet ud i total forvirring.

91. Jeg påpeger derfor, at min fremgangsmåde ikke kræver nogen større ændring af de tyske materielle bestemmelser eller valglovsregler på navneområdet, men blot at der gives bedre mulighed for anerkendelse af et forudgående navnevalg, der lovligt er foretaget i overensstemmelse med retten i en anden medlemsstat. Det indebærer ikke andet end

49 — Forslag til afgørelse i sagen Standesamt Stadt Niebüll, punkt 56, der citerer dom af 15.3.2005, sag C-209/03, Bidar, Sml. I, s. 2119, præmis 31.

anvendelse af princippet om gensidig anerkendelse, som så meget af fællesskabsretten bygger på, ikke alene på det økonomiske, men også det civilretlige område.

92. Endvidere anbefaler jeg en afgørelse i nærværende sag, som ikke alene passer til Leonhard Matthias' særlige situation, men også giver mulighed for undtagelser i den offentlige orden, der kan begrundes (selv om jeg ikke mener, at der er gjort nogen gyldig undtagelse gældende i nærværende sag med hensyn til den måde, hvorpå de relevante tyske regler for øjeblikket anvendes).

93. Endelig påpeger jeg, at mens fastsættelsen af en persons navn er omfattet af anvendelsesområdet for love om personstatuttet, er det en temmelig specifik sag inden for dette område. Det indebærer identifikation, som er uafhængig af retlig status eller retsevne. Jeg mener således ikke, at det nødvendigvis følger heraf, at en afgørelse vedrørende navne kan ekstrapoleres til sådanne andre sager.

Forslag til afgørelse

94. På baggrund af det ovenfor anførte er det min opfattelse, at Domstolen bør besvare spørgsmålet fra Amtsgericht Flensburg på følgende måde:

»— En lovvalgsregel, hvorefter et personnavn skal fastsættes i overensstemmelse med lovgivningen i den medlemsstat, hvor den pågældende er statsborger, er ikke i sig selv uforenelig med artikel 12 EF, 17 EF og 18 EF.

— En sådan regel skal imidlertid anvendes på en sådan måde, at den respekterer alle unionsborgeres ret til frit at bevæge og opholde sig på medlemsstaternes område.

— Den ret respekteres ikke, hvis en unionsborger er blevet registreret under ét navn i henhold til den gældende lovgivning på hans fødested, inden det bliver nødvendigt at registrere hans navn et andet sted, og det efterfølgende kræves, at der registreres et andet navn i en anden medlemsstat.

— Myndighederne i en medlemsstat kan følgelig ikke, når de registrerer navnet på en unionsborger, automatisk afvise at anerkende et navn, hvorunder han allerede er blevet lovligt registreret i overensstemmelse med reglerne i en anden medlemsstat, medmindre anerkendelsen kommer i konflikt med tvingende ufravigelige almene hensyn.«